

15
D. O. M. & B. M. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
COCTIONE
PATHOLOGICA

Q V A M
FAVENTE SVMMO NVMINE
CONSENTIENTE GRATIOSA FACVLTATE
MEDICA

IN
ALMA GEORGIA AVGVSTA
P R O
GRADV DOCTORIS

D. XXVII. SEPTEMBRIS MDCCLV.

PVBLCIE DEFENDIT

A V C T O R
A Q V I L I N V S I O D O C V S S C H M I T T

FRANCO - TRAPPSTADIANVS

G O T T I N G A E

TYPIS IO. CHRIST. LVDOLPH. SCHVLZII, ACAD. TYPOGR.

12

DISSERTATIO IN AVGVRAIS MEDICA
DE
COCTIONE
PATHOLOGICA

AVGVRAE
FAVENTE SVMMO NVNNE
CONSENTIENTE GRATIOSA FACVLTATE
MEDICA
IN
ALMA GEORGIA AVGVSTA
P. R. G.
GRADV DOCTORIS
D. XXVII SEPTENNII MDCCCLV
AVGVRAE DEINDE
AVCTOR
AVGVRAE SVBDOCVS SCHMITT

AVGVRAE
THE DE CIVITATE AVGVRAE SVBDOCVS SCHMITT AVGVRAE

REVERENDISSIMO
EXCELLENTISSIMO ET ILLUSTRISSIMO
DOMINO
DOMINO
HUGONI FRANCISCO
CAROLO

S. R. I. COMITI AB & IN ELTZ
KEMPENICH,

*Ecclesiarum Moguntinae Metropolitanae Prae-
posito & Jubilario, Metropolitanae Treviren-
sis, & Equestris ad S. Albanum prope Mogun-
tiam Canonico Capitulari, Cathedralis Min-
densis, & Abbatialis Poesvaradensis in Hun-
garia, ac Collegiatae B. M. V. Erfurti Prae-
posito, Sacrae Caesareae Majestatis, nec non
Eminentissimi, ac Celsissimi Archi-Episcopi
& Principis Electoris Moguntini Consi-
liario Intimo & Pro-Principi
in Eichsfeldia &c.*

DOMINO MEO PERQVAM
GRATIOSO

REVERENDIS SIMO
EXCELLENTISSIMO ET ALTISSIMO
DOMINO
DOMINO
HYGONI FRANCISCO
CAROLO
S.R.L. COMITI AB & IN ELTY
K E M P E N I C H

Excellensium Magnarum Metropolitanarum Præ-
positi & Capituli, Metropolitanarum Præ-
sulis & Capituli, et aliorum prout Magna-
rum Curiarum Capituli, Cathedralium Min-
isterii, & Abbatibus Personarumque in Hun-
garia, ac Collegiis B. M. V. Augusti Præ-
positi, & Curie Castellane Præpositi, nec non
Universitatis, ac Castellani Archiepiscopi
& Principis Electoris Magnarum Cons-
tantiæ Imperatoris & Pro-Principi
in Reichshaus &c.

DOMINO MEO PRRQVAM
GRATIOSO

ILLVSTRISSIMO ATOVE EXCELLENTISSIMO
DOMINO

DOMINO
ANSELMO CASIMIRO
S.R.I. COM. & NOB. D. AB ELTZ,

*Comiti de Wuckewar, Dynastae Burggra-
fenrodii, Domino haereditario in Trapp-
statt &c. &c. Possessori pignoratitio in Kem-
penich & Schmittberg, S. Caes. Maj. Imp. &
Reverendissimi ac Celsissimi Archiepiscopi Ele-
ctoris Moguntini Consiliario, actuali intimo &
Cubiculi Praeposito Primicerio, Curiae aulicae
Praesidi splendidissimo, & Oberlohnstenni Satra-
pae, Reverendissimo Celsissimoque Trevirensium
Archiepiscopo Electori a Consiliis intimis, Ma-
reschallo haereditario, & Praefecturarum
Mayen, Montis Realis & Keyserseebii Prae-
posito, Nobilitatis S. R. I. immediatae ad
Rhenum superiorem & inferiorem
Consiliario equestri,*

DOMINO MEO
INDVLGENTISSIMO,

D. D. D.

*ILLVSTRISSIMI S. R. I. COMITES
EXCELLENTISSIMI DOMINI
DOMINI
AC PERQVAM GRATIOSI.*

Feretis non inique, quod modo publice
audeam opusculum meum academicum
VOBIS immolare: Intuemini enim in
me Cultorem ILLVSTRISSIMAE STIRPIS
ELTZIANAE devotissimum, quin & subdi-
tum fidelissimum; Credo enim, fidem, quam
VOBIS debeo, & venerationem a me postu-
lare, quo tenues hosce labores eosque in
arte salutari primos ILLVSTRISSIMO NO-
MINI VESTRO humillime consecrarem.
Nunc tandem scholis Medicorum egressus ad
VESTRVM confugio Patrocinium, digne-
mini enim VESTRA me frui gratia, quem
tenuem fortuna fecit, meque tueri adversus
Malevolorum injurias, quas noscitis juvenes
Medicos quaquaversum infectari. Profecto,
connatam ubi considero SPLENDIDISSI-
MAE ELTZIANAE GENTI benignitatem,
cogitare non licet citra grande nefas, gra-
tiosa

tiōsa unquam VESTRA destitui benevolen-
tia. Conserva interim supreme Deus! HANC
DOMVM ILLVSTRISSIMAM, conserva
HOS COMITES EXCELLENTISSIMOS
tantas Germaniae Rhenanae Delicias; pro-
tege HANC STIRPEM tot tantisque VIRIS,
Pallio, Toga, Sagoque inclytis foecundissi-
mam, elargire huic aeternam prosperitatem
& Haeredum Gloriosorum seriem non inter-
ruptam; Quam gratiam sane dignissimam
candidissimis Votis iisque per omnem vitam
perpetuis a Deo efflagitare non desistam:
qui morior

*ILLVSTRISSIMI S. R. I. COMITES
EXCELLENTISSIMI DOMINI
DOMINI
AC PERQVAM GRATIOSI!
VESTER*

subditus ac servus humillimus
AQVILINVS JODOCVS SCHMITZ
TRAPPSTADIANVS.

DE COCTIONE PATHOLOGICA

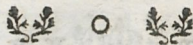
§. I.

Si a partibus heterogeneis aut ubi loqui liceat cum HIPPOCRATE (a) a bile & pituita sanguini pexmixta temperies hujus & humorum perturbata fuerit, naturam postea cum morbis exinde subnatis, quorsum pertinet universa febrium profapia, ad excutiendam, suo e sinu hostilem materiam peculiari plane modo colluctari cernimus; Victrix enim natura prius non evadit, nisi cum tali morbo viribus suis fere universis ad luctam evocatis in certo tempore pugnaverit. Atque illa colluctandi ratio in legem adeo sancita est, quo ante naturae certamen, nisi summe nocere volueris, pharmacis ut ut egregiis hostem profligare non liceat.

§. II.

Talis autem naturae pugna in ejusmodi morbis adeo necessaria, dicitur a medentibus coctio pathologica, quae coctionis denominandae ratio a vulgari ciborum coctione desumpta esse videtur, quoniam in ea eliquan-

(a) confer. lib. de affectionibus in quo ad initium omnes morbos ex bile & pituita oriri dederit.

eliquantur corpora, separantur, atque mutantur. Quales quoque effectus, sed modo plane alieno in morborum concoctione fieri deprehendimus.

§. III.

Quam utile vero sit quamque necessarium ad hujus concoctionis negotium attendere, is facile perspiciet, qui febrium tot periculosarum medendi rationem, in quibus sine praevia coctione salubre nihil expectare licet, considerabit attentius. Quare contendo hujus rei gravitate commotus coctionis ejusmodi naturam, species, condiciones, requisita, discrimina, praesagia, modumque promovendi paulo vberius investigare.

§. IV.

In quo vero proprie consistat ejusdem concoctionis natura, explicatu sane difficile; eam quippe ponere in transmutatione heterogenei in aliam plane substantiam, id prohibet diversa diversorum humorum nocendi ratio. Quum enim in corpore humano triplex humorum genus elaboretur, nutritibile scilicet, innutribile, & supervacaneorum; ita profecto omnes peccare non possunt, ut, dum a digestionem debellantur, in aliam plane substantiam omni vice mutantur. Vicia enim, quae communiter in humoribus damnare solemus, consistunt in tenuitate, crassitie, acrimonia & putredine; ad quae certe corrigenda transmutationem substantiae perpetuo natura non postulat. Neque etiam quilibet humor, si vim coctionis jam sustinuerit, semper sub novae substantiae metamorphosi progreditur;

tur; quin adeo, si solos nutritibiles exceperis, caeteri humores alienam sub coctione substantiam nunquam adipiscuntur.

§. V.

Respiciamus enim paulisper naturam in digestionem pathologica occupatam, qua quippe ratione noxios humores subigere consueverit; modo enim hostem opprimit suppuratione, modo illum dispergit attenuatione, modo incrassatione constringit. Primum agere naturam spectamus in humoribus nutritioni dicatis, cum reliquis oppugnantur innutribiles. In supervacaneis autem non multum operis natura adhibet, quum quippe solum in corpore retenti nocere possunt, hinc in eis commode eliminandis operam impendit.

§. VI.

Verum vis attenuandi incrassandique latum adeo in coctione dominium exercet, ut non solum ab hac sola humores nutritibiles frequenter subigantur, sed & in ipso suppurationis negotio naturae praestet auxilia. Peccabit enim humor nutritibilis sola crassitie aut tenuitate. Certe illa attenuandi & incrassandi potentia qualicunque arcano molimine adjuta tantam hostilitatem domare sufficet; sic quoque suum contribuit incrassatio ad opus suppurationis, crassa enim est, si egreditur materies, rursusque si illa prohibeatur ab ulcere, tunc sane ante sui proscriptionem, ut organa excretoria rite adire possit, attenuationem requirit.

hoc ipsum attentius respexisse videtur AVICENNA, (b) quum solum coctionem in maturatione quadam complectatur, quae in incrassando subtilia & crassa attenuando laboret.

§. VII.

Mirabile autem est, praeter has maturationis vires in coquendo humore nutritibili naturam suppuratione saepius quadam peculiariter uti. Ast ratio tam in ipsa corrupti humoris natura quam in ipsa corporis facultate latere videtur. Cogitemus enim humorem nutritibilem ex accessu cujusdam heterogenei ita infectum esse, ut jam ipsa humoris principia labem contraxerint; esto enim quod partes illius oleosae nactae fuerint ranciditatem, quod salia ad acrimoniam exaltata humorem cogant ad putredinem; equidem ita labefactatus ad

(b) vid. Tom. I. lib. I. Fen. I. Doctr. 6. Cap. 3. ubi ait: *virtus digestiva vero est illa, quae quod attractiva attraxit & retinuit retentiva, in essentiam convertit aptam virtutum in ea permutationem facientium operationi & complexionem, quae conversioni nutritientis in effectu est competens. Haec est enim ejus operatio in juvativo, quae vocatur digestio. Ejus vero operatio in supersuitatibus est, ut si possibile fuerit eas in hanc mutet dispositionem, quae etiam vocatur digestio, aut ut earum egressionem a membro in quo sunt retentae faciliem efficiat cum expulsiōe, earum attenuando essentiam, si, quod prohibet, fuerit grossities: aut ingrossando, si, quod vetat, fuerit tenuitas, aut incidendo, si, quod vetat fuerit viscositas. & haec quidem operatio vocatur maturatio. Est tamen, quum digestio & maturatio synonyma dicuntur.*

ad ulteriora nutritionis munia non erit idoneus, sub-
jectus tamen est virtuti corporis assimilanti, quae eum
alias partium solidarum substantiae conformem reddere
solet, haec igitur immutata pergit in assimilationis nego-
tio, praeparare quidem incipit humorem, sed eum a-
deo corruptum & inhabilem in corporis substantiam
transferre non poterit, adstringit proinde suas vehe-
mentius vires, convocat etiam maiorem calorem, sed
rebelle humoris corrupti ingenium communem assimi-
lationis formam repellit; erit autem humoris indoles
non adeo perversa, quo naturae ita vehementer labo-
ranti aliquatenus auscultetur, mutatur quidem ille, sed
communem corporis substantiam adipisci nequit, &
quod ait FERNELIVS (c) in materiem inter corporis
substantiam & putredinem quodammodo mediam con-
vertitur, quam denique sub communi nomine puris
agnoscimus.

§. VIII.

Praeter communem vero puris materiem statuit
per-

- (c) lib. III. de method. medendi cap. XII. ita se exprimit; *non aliter calor corporis alimentum, aliter putridum humorem concoquit; neque ut quibusdam videtur pus a duplici calore tum naturali tum praeter naturam fit, sed a naturali solo, agente tamen in materiam, quae caloris praeter naturam est particeps. Hanc neque prorsus vincere, neque in corporis substantiam, sed in pus solum mutare potest, quod est putredine melius ac inter putredinem & corporis nostri substantiam medium.*

perspicacissimus FERNELIUS aliam adhuc elaborari quam dicit puri finitimum (d); sed quo in loco talem inquiramus? videtur (e) quidem illa reperiri in sedimentis urinarum quae jam pridem etiam HIPPOCRATES (f) purulenta dixit; ipsam proinde sedimentum massam nil nisi materiem purulentam esse, solum a communi qualitibus quibusdam differentem statuere audio, appello enim hoc in genere ad ipsam experientiam & Divinam HIPPOCRATIS doctrinam: prior testatur, ulcera vix nata derepente supprimi, quando largior quaedam turbidi lotii copia subito profluere solet; posterior autem ita loquitur (g) quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos abscessu liberat, urina multa & crassa & alba reddita, qualis in febris cum lassitudine quarta die quibusdam fieri incipit. (h) Praefoca semel abscessum ad aures in cunis adhuc iacentem,

- re-
- (d) IDEM eodem loco: vitiosus vero putridusque humor & a natura prorsus alienus, tametsi in corporis substantiam nequeat faceffere, concoctione tamen in aliquid melius & naturae convenientius, ut in pus: aut in quidpiam, quod sit puri finitimum deducitur.
- (e) IDEM pergit eodem loco: venarum vero majorum succus putrescens in aliquid mutatur, quod est puri finitimum, hujus in urinae sedimento conspicuae sunt natae.
- (f) confer lib. progn. ubi ait: solvit etiam purulenta mista urina album & laeve habens sedimentum.
- (g) Aphor. sect. IV. aphor. 74. etiam in lib. de cris.
- (h) juvat hic apponere locum ex HIPPOCRATIS epid. Stat. III. lib. I. Sect. II. quibus febre judicatorie desinente tumores ad aures in febris cum doloribus suborti neque conquiescunt, neque suppurantur, eos profusivum ut intestinorum difficultas,

repelle tempestivis emollientibus materiem stagnantem
 & demum contemplare urinam, illa ut plurimum al-
 bo sedimine scatebit, quod ex humore nutritibili in
 purulentam materiem imperfecte mutato subnatum cre-
 dimus. Quod enim in ulceribus purulenta materies
 crassior evadat atque elaboratior, hoc certe quiescen-
 ti materiae & a fluidiorum cohaesione separatae & par-
 tim sub calore partim sub ipsa facultate assimilante
 longius versanti debetur.

§. IX.

FOESIVS quidem in annotationibus ad (i) locum
 praenotionum coacarum in quibus HIPPOCRATES ait:
*morbos praecipites praeter alias evacuationes urina puru-
 lenta ac vitrea affatim reddita solvi*, meminit ERASISTRA-
 TI, quondam etiam sedimentum urinarum in febrici-
 tantibus pro pure habentis; verum huic opinioni mul-
 tum adversari videtur ipse FOESIVS, quoniam sedi-
 menta ejusmodi in subjectis bene valentibus tantum in
 voracitate & otio peccantibus observarentur: ast dubita-
 re adhuc licet utrum tale sedimen cum sedimento in
 febris concocto similitudinem habeat; annon po-
 tius cum sedimine crudo comparandum esset. Esto

etiam

*aut quod in urinis crassis subsidet liberat. Item epid. lib.
 VI. Sect. IV. aphor. II. urina crassa alba qualis Archige-
 nis puero aderat interdum in febris, quae sunt cum
 lassitudinis sensu quarto die prodit & ab abscessu vindi-
 cat.*

(i) Praenot. coac. loc. CL.

etiam, quod illa sedimina cum febrilibus essent con-
 sanguinea, non tamen exinde recepta cadit opinio, nam
 in statu sanitatis regnant eadem vires quae dominan-
 tur in pathologico, praestit hic eadem virtus humores
 assimilans ac concoquens, id solum agit pacatius, quod
 in mala valetudine operatur vehementius, proinde
 lentius humores concoquuntur. Atque ille humor nu-
 tribilis, qui in plenam corporis substantiam converti
 nequit, transit solum in imperfectam, quam dicimus
 purulentam, adeoque credere licet, etiam in statu sa-
 nitatis naturam concoquere urinam ejusmodi, quum
 & leves abscessus & ulcuscula in corpore satis bene va-
 lente saepius creare soleat.

§. X.

Natura vero hanc coctionem suppuratoriam vel
 in univēsa sanguinis massa univēris visceribus mutuo
 sibi auxiliantibus, vel in quodam viscere speciali aut
 interno aut externo moliri consuevit; idque eadem a-
 git pro causarum varietate, quae vel suo operi magis
 aut minus favere, vel prorsus reluctari solent; erit e-
 nim morbus non adeo vehemens & minor mitiorque
 humoris nutrientis perversitas, eam aut leni suppu-
 ratione vel in ipso sanguine instituenda natura domabit,
 vel ad exteriora corporis, glandulas quippe hic loci, e-
 ductam materiem suppuracione quidem fortiori minus
 tamen periculosa cicurabit: agitabuntur autem humo-
 res a vesaniori morborum ingenio, pelluntur ut plu-
 rimum ad intimos viscerum recessus, ex quo demum
 suppu-

suppuratio omnium longe periculosissima consequitur; humor enim nutritibilis cum innutribili, perversus cum laudabili commixtus haeret, omnes hic inclusi fatiscunt in putredinem & loco puris nobilioris concoquit saniem virtus assimilans, inde vasa eroduntur, defluunt sanguis aliique humores, putrescunt & illi, saniem augent profususque viscus depopulantur.

§. XI.

Perspecto nunc opere concoctionis suppuratoriae transgredi juvat ad communiorem felicioremque digestionis speciem, quam dicimus cum AVICENNA maturationem, qua natura hostem viribus attenuandi & incrassandi oppugnarum debellat. Hoc ipsum vero plerumque spectare licet in humoribus a nutritione exclusis; tales enim utpote facultati corporis assimilanti non subiecti in purulentam substantiam, non convertuntur; frustra sane natura ageret in iis commutandis tantum laboris impendere, damnati enim sunt excretioni, si semel suis sunt defuncti officii; propterea sufficet illos solum ad excretionem obeundam rite praeparare, cui negotio pulchre expediendo attenuandi & incrassandi vires praeclare opitulatur. Producamus huc unum aut alterum humorem excrementitium eumque labefactatum; cogita bilem vel exundare in sanguinem vel inviscatam haerere in hepate, certe si sanguinis temperies illibata servetur, vel ita erit attenuanda, ut sub forma urinae vel sudoris dispergi queat, vel ad loca natalia reducenda erit, quo incrassata rursus primasque in vias effusa expurgetur. No-

B

cebit

cebit forsan sua crassitie, illa profecto non aliter nisi ab attenuatione domari poterit. Quod autem natura in statu costionis morbosae in attenuanda bile saepius occupetur, loquuntur toties isteri (*k*) acutis febribus innati; sic attenuationis illius incrassationisque (*l*) praebent specimina Diarrhaeae in febribus tam symptomaticae tam criticae, vel enim resolvitur bilis jam dudum viscosa latens in hepate, vel oberrans in sanguine ad locum genitalem refertur, paululumque incrassata effunditur. Grassabitur autem ea longe lateque sua adeo potenti acrimonia, quidnam ipsa attenuatione melius pleniusque ferociam mitigabit? vel enim bilis peragrabit cum sanguine vasa & viscera vel domi suam in matrem grassabitur, atque dum vasa visceraque pervagatur, dum in eam toties repetiti arteriarum ictus insiliunt, dispergitur inde virtus ejusdem cuncta, divelluntur ejus particulae a contactu propiori, extenuantur oleosae, funduntur salinae, quae vel transpiratione vel ad renes descendendo cum urina amandantur. Ita quoque si tenuis falsusque humor illabatur pulmonibus, per incrassationem mitigata excreatur,

- (*k*) vid. *Aphor. Sect. IV. 64. quibus in febre septima aut nona aut undecima aut quarta decima morbus regius supervenit, bonum est: nisi dextrum hypochondrium durum sit: alioqui non bonum.*
- (*l*) eadem *Sect. aphor. 62. quibus in febre morbus regius supervenit ante septimum diem malum est: nisi confluxus humorum per alvum fiant. Multa de his quoque prostant in epid.*

tur, pituita vero tenax pulmones glandulasque asperae arteriae obstringens cum extenuatione incrassatur; hujus rei veritatem ostendunt sputorum emissiones in pleuriticis peripneumonicis atque asthmaticis.

§. XII.

Ex his demum elucet, concoctionem pathologicam nil aliud esse nisi humorum peccantium correctionem & destructionem. Correctionem quidem natura adhibet in mitioribus humorum vitiis, quae vel in crassitie vel tenuitate excedente collocavimus: hujus instrumenta sunt attenuatio & incrassatio. In humores vero acres & putredinosos natura destructione animadvertit, cujus arma naturam vindicantia praeter attenuationem in bona vel mala suppuratione specialiter consistunt.

§. XIII.

Quum ita vero annitatur vis coctrix materiem morbificam aut bona suppuratione aut felici maturacione impugnare, haud raro evenire solet, quin conamina illius adeo salubria sinistre ut plurimum succedant, & dum consummatum ab ea & perfectum faustumque opus exspectamus, aut nullum, aut inchoatum, aut saltem imperfectum, aut plane deterius adipiscamur. Quo in genere imprimis accusamus perversam nimis malignamque humorum indolem, quam toties in acutis febribus experimur; quoties quaeso in illis spes omnis concoctionis tam subito abscinditur, quam antea saltem aluimus in exspectatione suppurationis pericu-

Iofac. Adde huic exuberantem hostilis materiae copiam, quae largis velut per viscera labens fluctibus, in opere concoctionis naturam supprimit. Accusa pariter invincibilem fere materiae peccantis crassitiem, quae frangit naturae vires, viscera tenaciter obsidet, obstruit, prorsusque demum indurat; certe si materies cum viribus naturae fractis inclusa haeret visceribus, neque ab attenuatione, neque a meliori suppuratione concoctionem sperare licet. Habemus quoque tristia malae ac impeditae digestionis monumenta ex parte viscerum, eorum enim debilitates labesque ingenitae hostilis materiae cruditatem nutrire ac confirmare saepissime solent. Quantum vero valeat individuorum ratio ad concoctionem sufflammandam, quotidiana eloquitur experientia; ecquis bonam sibi promittit coctionem in corpore debili & cacochymico latenter phthisico & contabescente, in vita & victu luxurioso, laborante ut plurimum hypochondriis? (m) aetates etiam magis vel minus huic negotio favere apprehendimus, ita corpora nimis Juvenilia febre ardentiore correpta, quum deficiens partium robur morbi vehementiae reluctari nequit, cum spe bonae concoctionis ruunt ad exitium; Corpora vero senilia arida

(m) in his enim hepar male affectum est. quanta vero in hepate sedeat potentia audiamus desuper ARETAEVUM de caus. ex sign. diutur. lib. XIII. hepar in morbis & ad sanitatem & ad mortem valentissimam causam habet, quantoque ad sanitatem melius est, tanto deterius in morbis.

da quippe & rigida hisce sub morbis desperata conclamamus. Utinam quoque anni tempora (n) concoctioni non resisterent! tempus enim brumale quoties acutis febribus funestum comperimus! sic & autumnale, quum aestas fervidior bilem adusserit, accensas ab hinc febres ardentiores meliori concoctione destituit. Consideremus porro tot diversa morborum ingenia, quantum quaeso ludere solent in digestionis negotio! modo citius quam par est coctionem intendunt, modo protrahunt eam plus aequo longius per plura hebdomadam spatia, modo materiem jam coctam, quum illam eliminare debeant, funesta metastasi ad viscus nobile deducunt.

§. XIV.

Vbi vero nunc aderit coquenda materies iusta quantitate & proportionata ad facultatem concoquentem, ubi illa erit cicurioris ingenii, crassitiei adhuc superabilis, ubi viscera vegeto gaudebunt robore, ubi pervia erunt, omnisque obstructionis libera, labisque occultae immunitiae concoctionem tunc felicem & impeditam, aut ex maturatione, aut ex meliori suppuratione nobis promittere licet.

§. XV.

In quo autem opere rite peragendo non paucae tantum horae sed plurium dierum spatia consumuntur

(n) de his testari possunt libri HIPPOCRAT. *Epidem.* & *sect.* III. *Apher.*

tur. Id dudum observavit HIPPOCRATES, (o) cum ait paulatim fieri debere concoctiones: natura ideo in febris ambitum temporis a morbi principio usque ad vigorem & ultra in ea perficienda impendit; quo nunc morbi erunt vehementiores, illos eo citius ad vigorem vergere, & pauciori dierum spatio concoctionem peragere videmus. Neque vero illa concoctio per totum morbi tractum aequabiliter decurrit, sed ipsis morbi exacerbationibus adstringitur; inde urinae matutinae, quae sub earum declinatione emittuntur, semper certiora produnt coctionis signa, quam diurnae sub remissionibus aut initiis emissae. Certe non inutile hic erit, ad digestionis principium quoque respicere: id teste HERCVLE SAXONIA (p) hariolari licet ex urina, si illa quamvis pellucida circa principium emissa, post breve emissionis tempus putrilaginem concipiat. (q) AVICENNA quoque pulcherrime tempus assignat, concoctionem dignoscendi: inquit enim: *augmentum quidem est hora, in qua commovetur caliditas innata ad resistendum materiei motu manifesto & apparent signa digestionis aut signa contraria digestionis.*

§. XVI.

Illam signa vero, quae tum temporis apparere solent, non levem profecto merentur attentionem, copiam

(o) Sect. II. lib. de cris.

(p) Medic. pract. lib. VI. de urinis Cap. XXIV. pag. 475.

(q) Tom. II. lib. IV. fen. I. Tract. I. cap. III.

piam enim faciunt tam varias concoctionis species ac qualitates, quam diuersos ejusdem eventus dignoscendi. Quare quum ante docuimus naturam in morbis partim maturatione, partim bona vel prava suppuratione coctionem moliri, easque digestionis species pro morbi ingenio aut citiori spatio, aut tardiori circumscriptas esse; sane oportet, ne facile nimis in medendo impingamus, ad illa indicia probe respicere, quae nobis tam speciem concoctionis quam durationem illius ostendant. Hoc in genere plurimum urina praestare potest ex (r) MONTANI sententia; is enim ait: *apparere rationem certitudinem & firmitatem habitae cognitionis ab urina, quia nulla signa sunt certiora in naturalibus & ex naturalibus nullum certius urina, quum immediate discedat a sanguine.* Proinde citam si lubet coctionem agnoscere, DIVINI HIPPOCRATIS audiamus oraculum: (s) *quibus morbi septima die judicantur, iis nubeculam rubram urina die quarta continet, & alia secundum rationem;* cui quidem decreto fidere licet, si etiam quaedam symptomata gravia ante & periculosa transibunt. Ad diuturnitatem vero coctionis dignoscendam non solum prostant decreta HIPPOCRATIS, sed aliorum observationes memoratu dignae; ait autem DIVINVS (t) SENEX: *urinae, quae habent sedimentum instar farinae crassioris, morbi longitudinem significant*

(r) Medic. part. II. tract. de arinis pag. 565.

(s) Aphor. Sect. IV. 71.

(t) Aphor. Sect. VII. 31.

ficant. Ecquid aliud ex longitudine conijcimus quam
 tardam nimis, neque etiam periculo liberam (u) fie-
 ri concoctionem? consulamus AVICENNAM (x) de
 tarditate coctionis pluribus loquentem. Ait enim: in
urina sedimen rubeum significare multitudinem sanguinis &
tarditatem digestionis: cui accedit, quod alibi dicit (y):
urina valde rubea si convertatur in febris ex lassitudi-
ne factis ad grossitiem, dein appareat sedimen plurimum
non subsidens & sit illic dolor copitis, significat longitudinem
aegritudinis, quoniam materies est inobediens; & rursus
circa finem hujus capituli inquit: ad summum urinae sub-
stantiae & rubei sediminis significant immaturitatem & cru-
ditatem & significant longitudinem proprie, quando rube-
do non est vehemens & sit declivis ad turbulentiam. Cui
 quoque ex eo adjungamus sequentia (z): *urina quae*
mingitur quandoque multa & pauca, quandoque retinetur &
non mingitur, est signum malum in febris significans pu-
gnam vehementem aegritudinis & naturae, quae vincitur
& vincit, & significat laborem naturae, & significat etiam
grossitudinem materiei, & quod ipsa difficulter suscipit di-
gestionem; si autem fuerint febres quietae indicat longitu-
dinem

(u) HERCVL. SAXON. Pract. Medicin. lib. VI. de urinis
 Cap. XXIV. pag. 476. at vero ubi urinae longitudinem
 significant non necessario ostendunt salutem: nam in pro-
 gressu morbi varia fit circa aegrotantem mutatio.

(x) Tom. II. lib. IV. fen. II. Tract. I. Cap. LXXXVIII.

(y) IDEM eodem loco Cap. LXXXVI.

(z) idem eodem Cap. LXXXI.

(a) Aphor. Sect. IV. 37.

itudinem propter grossitudinem humoris. Pertinet huc quoque ad dignoscendam coctionis durationem, iudicium HIPPOCRATIS de sudoribus (a): sudores enim frigidi dictante eo cum acuta quidem febre evenientes mortem cum mitiori vero morbi longitudinem significant. Ita rursus aliud ab eo prolatat decretum (b): febricitanti sudor superveniens febre non remittente malum, prolongatur enim morbus & copiosorem humiditatem indicat. Num vero ex morbis diu protractis bonam coctionem sperare liceat iterum decernit ille sequentibus: (c) quibus febres longae, his tubercula ad articulos aut dolores fiunt. Signa quoque ex urinis habemus, quae obscuram nobis coctionem enunciare solent, ex quibus, quae species digestionis & quando eventura sit, aperte conjici nequit. Sic urina tenuis & aquosa cum nebula alba obscuram (d) clamat coctionem, quam etiam damnat (e) HIPPOCRATES, dum ait: candidas urinas & tenues vitiosas esse. De his autem pulchre iudicat AVICENNA (f)

urina

- (a) *Aphor. Sect. IV. 37.*
- (b) *Aphor. Sect. IV. 56.*
- (c) *Aphor. Sect. IV. 54.*
- (d) *FOESIVS de tali urina in annotationibus ad HIPPOC. praenot. coae. & quidem ad locum 203. ita iudicat: huiusmodi vero suspensa alba in aquosa urina partim coctionem partim cruditatem indicantia in longo & salutari ad abscessum facilius inclinat.*
- (e) *Progn. Text. XXVIII.*
- (f) *Tom. II. lib. IV. fen. II. Tract. I. Cap. LXXXIV.*

urina inquit, alba in aegritudinibus significat declinationem materiei non ad partem venarum & instrumenta urinae, fortasse enim declinat ad quaedam viscera & significat apostema.

§. XVII.

Quod vero nunc concernit coctionem suppuratoriam probe dignoscendam non pauca hoc in genere occurrunt indicia, siquidem multa desuper Hippocratica loquantur. Ita vero suppurationem testantur perpetuae aegrorum lassitudines, inde HIPPOCRATES (g) per febres lassatis ad articulos & maxime ad maxillas abscessus fieri enunciat; sic & rigores ad febris augmentum redeuntes purulentam eamque graviolem nobis praedicant coctionem; nam ait HIPPOCRATES (h): (quibus per febres sexta die rigores fiunt, difficulter judicantur: quum testante (i) eo: rigores multi cum torpore malignum quoddam denunciant, si vero horrore subinde aegri corripuntur ad suppurationem deveniunt, quin etiam febris (k) ad suppurationem ducit. Certe rigores febribus inflammatoriis (l) supervenientes coctionem viscerum suppuratoriam portendunt. Id ipsum quoque promittunt dolores a morbi principio partem cum inflammatione te-

na-

- (g) Aphor. Sect. IV. 31.
 (h) Aphor. Sect. IV. 29.
 (i) Praenot. coac. loc. 13-14.
 (k) Praenot. coac. loc. 422.
 (l) HIPPOC. aphor. 7-23.

naciter obfidentes, si enim ultra vicesimum diem perseveraverint, praedicunt suppurationem (m), quam etiam, siquidem non mortem constantia aegri deliria, sopores atque stupores ostendunt (n). Surgunt quoque multa malae coctionis documenta ex variis morborum mutationibus. Pessimae harum sunt, si peccans materies locum paulo ignobiliorem occupans in viscus quoddam nobilius excurrat, aut si tale ab ignobiliori rapiatur in consensum. Sic morbosa materies, quae prius in latere gignerat pleuritidem, subito sua sede avulsa obruendo pulmones parit peripneumoniam, quae vel sine concoctione citam efficit mortem vel saltem digestionem suppuratoriam intendit (o). Possem hic quoque copiosa afferre indicia, quae nobis futuras vel jamque a natura vel ipso a morbo destinatas suppurationis sedes ostenderent; sed, cum chartas implerem exscriptis ulterius iisque adeo largis Authorum (p) sententis & observationibus desistere consultum duco. Deficient nunc vero sub tempore digestionis memorata modo

(m) HIPPOC. progn. 58. & GALEN. lib. IV. de loc. affect. Cap. VIII.

(n) de his consulantur varii loci in praenot. coac.

(o) huic ob stare videtur locus 397. coac. sed COELIVS AVRELIANVS cap. XXV. lib. II. acut. periculosiorem habet peripneumoniam, quae pleuritidem consequitur, cui etiam accedit ARETAEVS Cap. X. lib. II.

(p) conferri possunt HIPPOC in Aphor Coac. & aliis locis & AVICEN. Tom. I. & II. cap. X. de signis apostemata declarantibus.

modo indicia, eritque aeger in augmento satis robustus, mente sanus, cum alto pulsu & vehementi, cum libera respiratione, cum urina rubra, sedimento albo, levi, aequali, obnubilata, cum sudore universo, calido, minus largo, tunc morbi digestionem potiori jure per maturationem feliciter absolvi judicare licet.

§. XVIII.

Ut autem illud concoctionis negotium, quod natura vel in humore nutritibili suppurando vel maturando innutribili adeo sollicitè tractat, facilius felicisque expediatur, necesse est illi per commoda justaque remedia dextre opitulari. Quo in genere opem sane divinam praestant sanguinis missiones; minuunt enim exorbitantem sanguinis materiaeque peccantis copiam, quae toties caussando periculosas viscerum plethoras naturam digerentem vel maxime supprimit; tales enim praecludunt humoribus iter, ne intimiora viscerum penetralia subire queant; in quibus tamen vel ad futuram leniorem suppurationem aptentur, aut virtute attenuante mitigati ferociam dediscant. Multum quoque levaminis fuscipit concoctio a lenioribus catharticis vix non quotidie propinandis, aut enim illa dispergunt hostilem materiem primis ex viis, quae jam pridem extorris e sanguine rursus hic novas resumere vires intendit, vel adeo aut ipsum materiae fomitem hic loci regnantem prorsus evellunt: morabitur enim in febribus hic paulo longius vitiosa bilis, exasperata magis ruet ad sanguinem, humores vesanius corrumpet, febrē

brem fortius accendet, inde salutaria coquentis natu-
 rae conamina penitus sufflaminabit. Quantum vero
 valeant in promovenda morborum digestionem remedia
 antiphlogistica, quotidiana testari potest experientia.
 Repetamus hic enim una ex parte illam concoctionis
 speciem, qua attenuatione & incrassatione hostis subi-
 gitur, ex altera vero cogitemus antiphlogisticorum a-
 gendi rationem, a quibus certe quum virtus eorum tam
 in attenuando quam incrassando potiori jure consistat,
 multum concoctionem adjuvari sperare licet; non tan-
 tum quidem ad suppuratoriam coctionem contribuere
 possunt quantum ad maturatoriam, pus enim haec phar-
 maca parere nequeunt, nam hoc opus soli naturae pau-
 lo sanctius reservatum est, sed ad meliores puris qua-
 litates, quum & illud ex aequo tenue crassum nec pu-
 trilaginosum esse debeat, non pauca conferre possunt.
 Quid igitur agunt tot salia neutra? quid nitrum? quid
 sal ammoniacale? quid acida vegetabilia? quid oximel
 & acetum? plurima cum illis experimenta virtutem
 eorum attenuandi, incrassandique satis edocuerunt (q).
 Camphora certe praestans illud in morbis acutis reme-
 dium praeter vim putredini resistantem sua penetrabi-
 litate manifestam attenuandi virtutem ostendit. Hic
 quoque meminisse juvat, herculei febrim domitoris
 corticis quippe peruviani, quantam quae so possidet il-
 le attenuandi potentiam, si quadam largiori dosi & in-
 tempestiva quidem propinetur, profligat subito magnam
 satis

(q) inspicere dissert. doctiss. RHADES. conscriptam de ferro
 in sanguine.

fatis materiae hostilis copiam, sed opus coctionis interrumpit, reliquaque materies fugit ad viscerum latebras, quo demum viribus auctior erumpat ferocius. Atque hoc ipsum corticis exemplum nos erudire potest remediis hisce attenuantibus paulo circumspectius certo scilicet tempore certaue uti quantitate. Si vero maturatoriam obtinendi concoctionem spes nulla adfulgeat, sed mera digestionis suppuratoriae molimina appareant; qua tunc ratione tuto naturae subveniendum idipsum praeclare nos docet (r) HIPPOCRATES. Proinde si corporis exteriora petat abscessus, in quo benignae indolis suppurationem nobis promittimus, variis emollientibus, attrahentibus, ac denique maturantibus sedulo occurramus (s). Si vero praecurrant quaedam indicia accessurum adhuc esse pejoris ingenii abscessum, quo eum in ortu praefocatum, fractumque aliorum declinemus, omni studio committendum: idque faciamus eo promptius, si talis vel adeo nobile quoddam viscus devastare minitetur. Quo quidem
in

(r) Epidem. lib. II. modum tractandi abscessus sequentibus declarat. *Haec igitur perpendentem abscessus procurare conveniet, si non fiant: quosdam vero qui jam sunt, declinare, quosdam etiam qui qua & qualiter oportet prodierint, recipere. Qui vero ne abunde quidem procedunt coadjuvandi sunt: quidam etiam qui prorsus sunt incommodi avertendi, atque eo maxime si nullam adhuc sui significationem ediderint, sed futuri sint, alioqui vero cum adhuc rude habuerint initium.*

(s) videatur AVICEN. Tom. II. fen. III. lib. IV. Tract. I. & FERNELIUS lib. VI. method. medendi Cap. XI. de maturantibus.

in casu certe vesicatoria (t) repetitis vicibus adhibita atque potissimum ipsa (u) setacea praeclare auxiliantur; credere enim licet, naturam, si semel in morbo suppuratorium molitur abscessum, vitiosos humores non aliter nisi sola suppurandi ratione domare posse, nam tam vesicatoria, quam ipsa setacea, quamvis largam quotidie humorum copiam effundant, vix tamen laudabilem praestabunt effectum, nisi ex visceribus evocatos humores purulentos reddiderint.

(t) vid. Dissert. *Doctiss. FEVELEIN*: habita: Gottingae: *de ulcerum artificialium usu.*

(u) vid. Dissert. *illust.* atque *excellent.* *Archiatri ac Profess. BRENDII* de phibiscos & haeticas discrimine & setaceorum utrobique usu.

E R R A T A.

Pag. 5. lin. 2. loco assimilanti lege assimilanti.

Pag. 8. lin. 1. post febris adde non.

Pag. 6. lin. 4. loc. audio lege audeo.

DOCTISSIMO DOMINO

CANDIDATO

AMICO SVO CHARISSIMO

SALVTEM PLVRIMAM!

ADOLPHVS GÖTZ, MOGVNTINVS, MED. STVD.

OPP.

Quanta sim lactitia affectus, quum scio Te propediem creati in Doctorem, facilius est Tibi existimare, quam mihi scribere; Noctis enim, quantum Te amaverim propter Tuum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem, quantumque Tua humanitate in consuetudine quotidiana delectatus fuerim; ideo mihi nihil optabilius accidere potest, quam in Tuis rebus secundis, & Tui honoris gloriaeque augmento lactari. Neque certe quisquam est honore doctorali Te dignior, quum in Te omnia, quae olim pro Medico requirebat Antiquitas, quaeque adhuc hodie summopere valent, cumulata videmus. Nam in Delphico Apollinis simulacro Charites associatae fuerunt, Citharam, Tibias & Fistulas manibus tenentes non tantum ad Musices & Carminis inventionem denotandam, verum etiam quod Medicum deceat esse humanum, gratiosum & affabilem, sic etiam eum in finem eidem simulacro serpens adijungebatur, quo ostenderetur, Medicum ubique prudentiam comitari debere. Quilibet sane fatebitur Te omnibus Medici dotibus instructum esse, si Tecum familiariter agens ad illa modo respiciet, nam semper Tuis in rebus summam prudentiam, humanitatem & amabilitatem ostendis. Quare Tibi de illis Medicinae honoribus, quos tam digne mereris, quique Te publice Medicum haud vulgarem profitentur, sincere gratulor, mihi que persuadeo, si redieris in Patriam tanta doctrina nobilis, Franconiam suis excitam sedibus Tibi obviam venturam esse, quo popularem in salutem concivium adeo potentem humeris velut excipiat, eumque inter festivas congratulationes suum in gremium deportet. Ordire tunc interim auspiciato tuam praxin, eamque inter fructus, quos Tibi precor uberrimos, exerce; mei vero, si subinde pristinorum recordatio Te delectabit, non obliviscere. Vale.

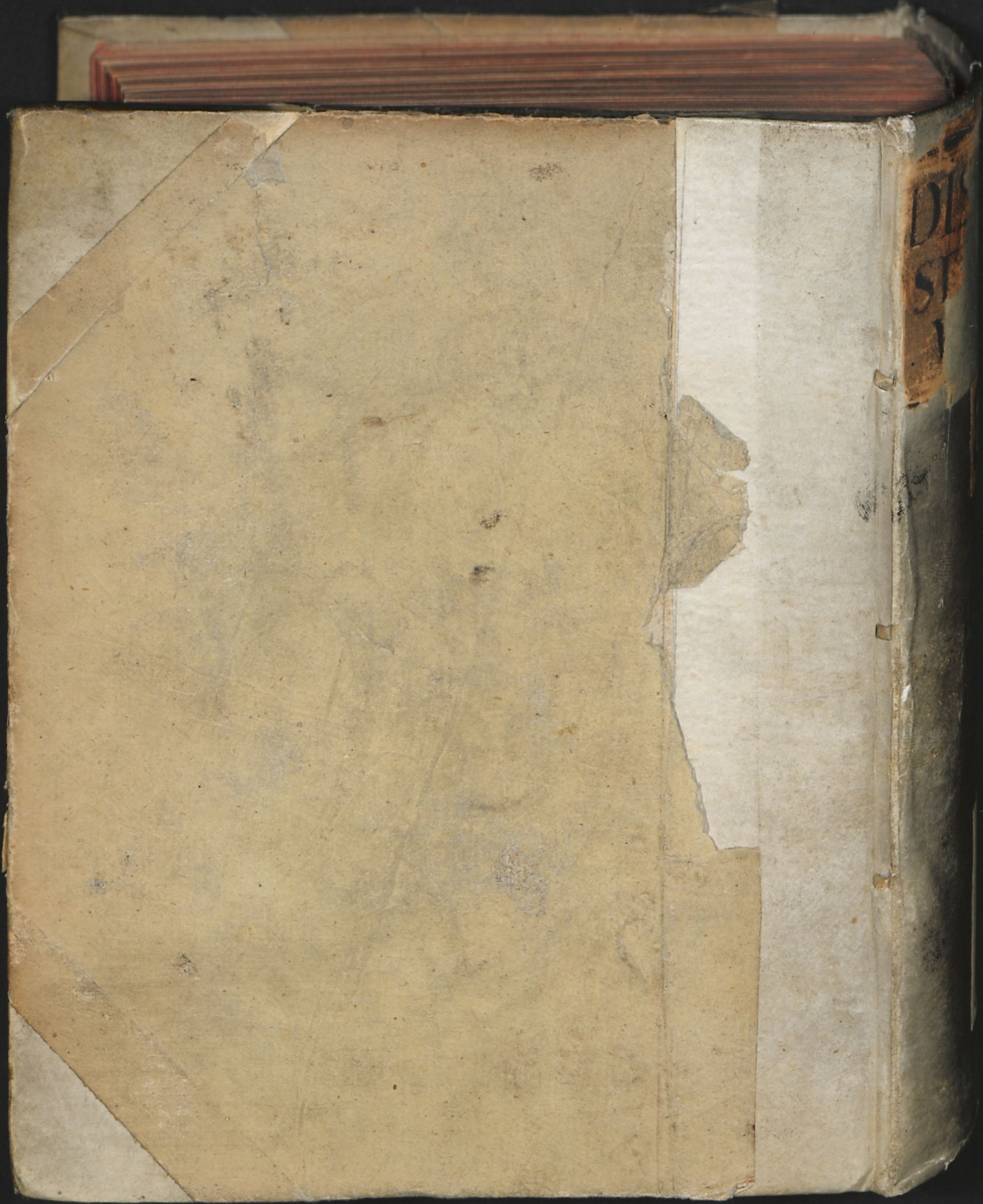
01 A 6510

ULB Halle 3
002 929 198

vol 18

15

D. O. M. & B. M. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
COCTIONE
PATHOLOGICA

Q V A M
FAVENTE SVMMO NVMINE
CONSENTIENTE GRATIOSA FACVLTATE
MEDICA

IN
ALMA GEORGIA AVGVSTA
PRO
GRADV DOCTORIS

D. XXVII. SEPTEMBRIS MDCCLV.
PVBLICE DEFENDIT
AVCTOR
AQVILINVS IODOCVS SCHMITT
FRANCO - TRAPPSTADIANVS

GOTTINGAE
TYPIS IO. CHRIST. LVDOLPH. SCHVLZII, ACAD. TYPOGR.